

Lovafdelingen

REDEGØRELSE

OM

GODTGØRELSE EFTER ERSTATNINGSANSVARSLOVENS § 26 A SAMT OM ERSTATNING FOR PSYKISK SKADE SOM FØLGE AF DØDSFALD

JUNI 2010

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Indledning.....	3
2. Erstatningsansvarslovens § 26 a.....	3
3. Erstatning til efterladte for psykisk skade som følge af dødsfald	6
4. Høring.....	7
4.1. Hørte organisationer og myndigheder.....	7
4.2. Anvendelsen i praksis af erstatningsansvarslovens § 26 a.....	8
4.2.1. Generelle bemærkninger	8
4.2.2. Bestemmelsens anvendelsesområde.....	11
4.2.3. Personkredsen.....	12
4.2.4. Godtgørelsesniveauet	13
4.2.5. Eventuelle forslag til ændringer af bestemmelsen	14
4.3. Erstatning til efterladte for psykisk skade som følge af et dødsfald	15
5. Justitsministeriets bemærkninger	16
5.1. Anvendelsen i praksis af erstatningsansvarslovens § 26 a.....	16
5.1.1. Indledning.....	16
5.1.2. Bestemmelsens anvendelsesområde.....	16
5.1.3. Personkredsen.....	17
5.1.4. Godtgørelsesniveauet	18
5.1.4. Eventuelle forslag til ændringer af bestemmelsen	19
5.2. Erstatning til efterladte for psykisk skade som følge af et dødsfald	20
6. Konklusion	21

1. Indledning

Folketinget vedtog i januar 2003 en ændring af erstatningsansvarsloven, hvorved der blev indført en regel om godtgørelse til efterladte ved dødsfald, der er forvoldt forsætligt eller groft uagtsomt¹. Hermed blev der som noget nyt skabt mulighed for i særlige tilfælde at tilkende de efterladte en godtgørelse for lidelse eller krænkelse som følge af en nærtståendes død². Lovændringen, der trådte i kraft den 23. januar 2003, bygger på betænkning nr. 1412/2002 om godtgørelse til efterladte ved dødsfald, som blev afgivet af en arbejdsgruppe nedsat af Justitsministeriet.

I de almindelige bemærkninger til lovforslaget er det anført, at lovforslaget er omfattet af lovovervågning, og at lovovervågningen vil fokusere på anvendelsen i praksis af den foreslåede regel om godtgørelse til efterladte ved dødsfald, jf. Folketingstidende 2002-03, Tillæg A, side 88.

Af justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 3 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende lovforslaget fremgår endvidere, at Justitsministeriet vil følge udviklingen i retspraksis vedrørende efterladdes muligheder for at få erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald, og at Justitsministeriet vil være indstillet på at redegøre herfor over for Folketinget som led i lovovervågningen.

Nærværende redegørelse vedrører i overensstemmelse med det anførte to overordnede emner:

- Anvendelsen i praksis af erstatningsansvarslovens § 26 a om godtgørelse til efterladte ved dødsfald.
- Udviklingen i retspraksis vedrørende efterladdes muligheder for at få erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald.

2. Erstatningsansvarslovens § 26 a

Erstatningsansvarslovens § 26 a (herefter ”godtgørelsesreglen”) har følgende ordlyd:

”§ 26 a. Den, der forsætligt eller ved grov uagtsomhed forvolder en andens død, kan pålægges at betale en godtgørelse til efterlevende, der stod den afdøde særlig nær.

Stk. 2. Ved vurderingen af, om der skal betales godtgørelse efter stk. 1, og ved fastsættelsen af godtgørelsens størrelse, skal der lægges særlig vægt på karakte-

¹ Lov nr. 35 af 21. januar 2003 om ændring af lov om erstatningsansvar og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (Godtgørelse til efterladte ved dødsfald). Der henvises til lovforslag nr. L 4, jf. Folketingstidende 2002-03, tillæg A, s. 80 ff. og 90 f., Forhandlingerne, s. 201 ff., 3073 ff. og 3535 samt tillæg B, s. 493 ff.

² § 2 i lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser blev samtidig ændret, således at der også efter denne lov kan ydes godtgørelse til efterladte ved dødsfald.

ren af skadevolderens handling og på den lidelse eller krænkelse, som må antages at være påført den eller de efterlevende.”

I de almindelige bemærkninger til lovforslaget (Folketingstidende 2002-03, Tillæg A, side 83 ff.) er det om afgrænsningen af bestemmelsens anvendelsesområde og baggrunden herfor bl.a. anført, at ethvert dødsfald indebærer en betydelig følelsesmæssig belastning for de efterladte i form af sorg, savn og psykisk smerte mv. Det gælder både dødsfald, der skyldes sygdom eller lignende, og dødsfald, der skyldes en ansvarspådragende handling, hvor der findes en erstatningsansvarlig skadevolder. Så godt som alle mennesker vil på et eller andet tidspunkt opleve at miste en nær pårørende eller en anden nærtstående, og de efterlattes sorg og savn må i almindelighed antages at være det samme, uanset om den pågældende f.eks. døde som følge af pludselig sygdom, hvor ingen kan gøres ansvarlig, eller blev dræbt i en færdselsulykke, hvor der findes en erstatningsansvarlig skadevolder.

På den anførte baggrund fandtes der ikke grundlag for at indføre en generel regel om godtgørelse til efterladte ved ethvert dødsfald, der skyldes en ansvarspådragende handling. En sådan generel godtgørelse ville endvidere antagelig i vidt omfang blive oplevet som en almindelig forhøjelse af erstatningsniveauet ved dødsfald og ikke som en særskilt kompensation for psykisk lidelse og smerte mv. som følge af dødsfaldet.

Et dødsfald kan imidlertid ske under så kvalificerende omstændigheder, at det typisk vil indebære en helt særlig følelsesmæssig belastning for de efterladte. Dette gælder f.eks. forsætligt drab, hvor de efterlattes psykiske smerte og lidelse i almindelighed må antages at blive forstærket som følge af deres viden om, at en nærtstående forsætligt er blevet dræbt – navnlig hvis drabet er begået under voldsomme og brutale omstændigheder. I sådanne tilfælde må det i almindelighed også anses for påregneligt for skadevolderen, at de efterladte påføres en særlig psykisk belastning.

På denne baggrund er godtgørelsesreglen afgrænset således, at godtgørelsesreglen gælder for dødsfald, der er sket under sådanne kvalificerende omstændigheder, at der må antages at være tale om en særlig følelsesmæssig belastning for og/eller krænkelse af de efterladte.

Ved vurderingen af, om der skal tilkendes en godtgørelse – samt ved udmålingen af en eventuel godtgørelse – skal der ifølge forarbejderne endvidere lægges særlig vægt på karakteren af skadevolderens handling og på den lidelse eller krænkelse, som må antages at være påført de efterladte.

Er der tale om forsætligt drab, er det således udgangspunktet, at der tilkendes en godtgørelse til de efterladte, idet et drab i almindelighed indebærer en helt ekstraordinær belastning for og krænkelse af de efterladte.

Med hensyn til dødsfald, der er forvoldt ved grov uagtsomhed, er det forudsat, at der i almindelighed ud over den grove uagtsomhed skal foreligge konkrete omstændigheder, som må antages at indebære en særlig belastning for og/eller krænkelse af de efterladte. Der kan bl.a. lægges vægt på, om dødsfaldet er forvoldt på en særlig brutal og/eller krænkende måde, f.eks. at ofret har været udsat for omfattende vold eller seksuelle overgreb inden døden eller er død på en særlig pinefuld måde. Der kan også lægges vægt på, om de efterladte har været til stede, da ofret blev dræbt, eller er kommet til stede umiddelbart efter. Hvis skadevolderens adfærd har været af særlig grov karakter og f.eks. må betegnes som grov hensynsløshed, kan dette i sig selv tale for, at der tilkendes de efterladte en godtgørelse.

Det følger af forarbejderne endvidere, at godtgørelsesreglen – ud over ved overtrædelse af straffelovens § 237 om drab – navnlig forudsættes anvendt i tilfælde, hvor dødsfaldet er forvoldt under omstændigheder, der samtidig indebærer en overtrædelse af straffelovens regler om beskyttelse af menneskers liv og legeme, f. eks. straffelovens § 246 (grov vold, der har medført døden) eller § 252 (bl.a. fremkaldelse af nærliggende fare for nogens liv eller førlighed).

Erstatningsansvarslovens § 26 a omfatter alene efterlevende, der stod den afdøde særlig nær, dvs. nære pårørende til den afdøde. Det omfatter som udgangspunkt ægtefælle, samlever, mindreårige børn og forældre til mindreårige børn. Der skal ikke foretages en nærmere vurdering af de konkrete følelsesmæssige relationer mellem disse efterlevende og den afdøde. Der vil dog normalt ikke være grundlag for at tilkende en godtgørelse, hvis ægtefællernes samliv på tidspunktet for dødsfaldet var ophævet på grund af uoverensstemmelser.

Samlever skal forstås på samme måde som i erstatningsansvarslovens § 13 om forsørgertabserstatning og § 14 a om overgangsbetrag. Det indebærer bl.a., at der ikke stilles bestemte krav til varigheden af det forudgående samliv. Det afgørende er, om der på tidspunktet for dødsfaldet bestod et samliv af en art, der konkret gør det rimeligt at sidestille den efterlevende med en ægtefælle, herunder om der på tidspunktet for dødsfaldet var fælles bolig, fælles husholdning og fælles økonomi i øvrigt.

Forholdet mellem forældre og deres hjemmeboende og/eller mindreårige børn må normalt også anses for omfattet af reglen, uanset om det er et barn eller en af forældrene, der dør. Der bør i almindelighed tilkendes en godtgørelse til mindreårige børn uanset deres alder, dvs. at der også kan tilkendes en godtgørelse til helt små børn, selv om de endnu ikke er i stand til at opfatte og forstå de særlige omstændigheder omkring dødsfaldet, der begrundet godtgørelsen. Hvis der er tale om voksne børn, der er flyttet hjemmefra, vil der derimod i almindelighed ikke være grundlag for at tilkende en godtgørelse i anledning af barnets eller en af forældrenes død, medmindre de pågældende må antages at have bevaret en helt særlig tilknytning, eller barnet f.eks. først er flyttet hjemmefra umiddelbart før dødsfaldet.

Efter omstændighederne vil også andre end ægtefælle, samlever, børn eller forældre kunne anses for omfattet af reglen. Dette forudsætter dog, at der har været et sådant særligt forhold mellem den pågældende og den afdøde, at der må antages at være tale om en tilsvarende særlig følelsesmæssig belastning som følge af dødsfaldet. Det kan f.eks. være en søster eller bror, der som voksen i mange år har haft fælles bolig og husholdning med den afdøde.

Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen (Folketingstidende 2002-03, Tillæg A, side 90), at den maksimale godtgørelse i almindelighed forudsættes at være i størrelsesordenen 100.000 kr. I sager om forsætligt drab bør der som udgangspunkt tilkendes en godtgørelse i denne størrelsesorden. Det er dog ikke udelukket i helt ekstraordinære tilfælde at tilkende en højere godtgørelse.

Hvis dødsfaldet er forvoldt ved grov uagtsomhed, må godtgørelsen normalt fastsættes til et mindre beløb, idet det dog i bemærkningerne til bestemmelsen er forudsat, at der ikke udmåles helt bagatelagtige beløb.

Der kan i anledning af samme dødsfald tilkendes en godtgørelse til *flere* efterladte, der hver især opfylder betingelserne herfor, f.eks. både til den afdødes ægtefælle og til den afdødes mindreårige børn. I givet fald vil hver af de efterladte kunne få en godtgørelse på som udgangspunkt indtil ca. 100.000 kr.

Godtgørelsen kan udbetales ved siden af eventuelle andre ydelser i anledning af dødsfaldet, f.eks. forsørgertabserstatning efter erstatningsansvarslovens §§ 12-14 og overgangsbeløb efter § 14 a. Godtgørelsen kan endvidere udbetales ved siden af en eventuel erstatning til den efterladte for personskade i form af psykisk skade som følge af dødsfaldet, jf. pkt. 3 nedenfor. Godtgørelsens størrelse i den enkelte sag skal ligeledes fastsættes uafhængigt af sådanne ydelser.

3. Erstatning til efterladte for psykisk skade som følge af dødsfald

Erstatningsansvarsloven indeholder ikke regler om, i hvilket omfang der kan tilkendes erstatning for psykiske skader. Spørgsmålet om erstatning for psykiske skader er imidlertid omtalt i forbindelse med indførelsen i 2003 af § 26 a i erstatningsansvarsloven om godtgørelse til efterladte ved dødsfald.

Det fremgår herom af de almindelige bemærkninger til lovforslaget (Folketingstidende 2002-03, Tillæg A, side 86), at Justitsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens udtalelse i betænkning nr. 1412/2002 om, at en udvikling i retspraksis mod i videre omfang at give erstatning til de efterladte for psykisk skade vil kunne finde sted uden lovændringer. Af lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 3.2., fremgår således bl.a. følgende:

”Justitsministeriet er enig i, at en udvikling i retspraksis mod i videre omfang at give erstatning til de efterladte for psykisk skade vil kunne finde sted uden lovændringer. Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig, at spørgsmålet om, i hvilket omfang der bør gives erstatning for psykisk skade til de efterladte, er bedst egnet til at blive løst gennem domstolenes løbende udvikling af dansk rets almindelige erstatningsregler på grundlag af stillingtagen til konkrete enkeltsager.

Der kan i den forbindelse bl.a. peges på, at erstatningsansvarsloven ikke regulerer, hvad der skal forstås ved en »personskade«, og heller ikke angiver de almindelige betingelser for, hvornår en personskade kan kræves erstattet (ansvarsgrundlag, krav om årsagssammenhæng mv.). Det er Justitsministeriets opfattelse, at der som udgangspunkt ikke bør indføres særlige lovregler vedrørende et enkelt element af personskadebegrebet.

Det kan endvidere nævnes, at det i retspraksis er anerkendt, at en »personskade« også kan være en psykisk skade, f.eks. en egentlig psykisk lidelse, der medfører tab af erhvervsevne. Spørgsmålet i retspraksis har derimod bl.a. været, under hvilke omstændigheder en sådan psykisk skade bør kunne kræves erstattet, herunder f.eks. hvor tæt den erstatningssøgende skal have været på ulykken.

Ud over en stillingtagen til sådanne spørgsmål ville en eventuel lovregulering af mulighederne for at få erstatning for psykisk skade efter Justitsministeriets opfattelse rejse en række andre vanskelige spørgsmål bl.a. om den nærmere fastlæggelse af begrebet »psykisk skade« (i hvilket omfang skal der f.eks. være tale om en egentlig psykisk lidelse), om beviset for årsagssammenhæng mellem dødsfaldet og den psykiske skade og om afgrænsningen mellem »sædvanlig« sorg mv. og en egentlig psykisk skade. Disse spørgsmål er efter Justitsministeriets opfattelse bedst egnede til at blive løst i retspraksis på grundlag af dansk rets almindelige erstatningsregler.

Lovforslaget indeholder på denne baggrund ikke regler om de efterlattes muligheder for at få erstatning for psykisk skade som følge af dødsfald mv.”

Det fremgår af lovforslagets forarbejder endvidere, at den foreslåede § 26 a, jf. pkt. 2 ovenfor, ikke vil være til hinder for en udvikling i retspraksis mod i videre omfang end i dag at give erstatning for personskade i form af psykisk skade.

4. Høring

4.1. Hørte myndigheder og organisationer mv.

Med henblik på at belyse anvendelsen i praksis af erstatningsansvarslovens § 26 a om godtgørelse til efterladte ved dødsfald, jf. pkt. 2 ovenfor, har Justitsministeriet anmodet **Advokatrådet, Danske Advokater, Erstatningsnævnet, Forbrugerrådet, Forsikring & Pension, Landsforeningen Hjælp Voldsofre, Landsorganisationen Forebyg Vold - Hjælp Voldsramte** og **Patientforsikringen** om oplysninger om eventuelle generelle erfaringer

med godtgørelsesreglen i praksis, herunder anvendelsesområdet, personkredsen og godtgørelsesniveau, samt oplysninger om, hvorvidt det er erfaringen, at der er tilstrækkelig opmærksomhed på bestemmelsen, herunder om den benyttes i praksis.

Justitsministeriet har desuden anmodet **Domstolsstyrelsen** og **Rigsadvokaten** om oplysninger om bestemmelsens anvendelse i praksis ved domstolene og anklagemyndigheden.

Danske Advokater og **Advokatrådet** har afgivet et fælles høringssvar.

Med henblik på at belyse udviklingen i retspraksis vedrørende efterladedes muligheder for at få erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald, jf. pkt. 3 ovenfor, har Justitsministeriet anmodet **Domstolsstyrelsen**, **Rigsadvokaten** og **Patientforsikringen** om oplysninger om, i hvilket omfang der ved domstolene, anklagemyndigheden og Patientforsikringen har været sager, hvor der er givet efterladede erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald.

Domstolsstyrelsen har oplyst, at det vil være forbundet med ganske betydelige praktiske vanskeligheder at fremskaffe oplysninger af den karakter, som Justitsministeriet har anmodet om, idet det vil kræve en manuel gennemgang af mange sager ved domstolene. Sagerne registreres således som udgangspunkt ikke i domstolenes sagsbehandlingssystemer efter hvilken bestemmelse, de vedrører. Endvidere er der tale om en ganske lang periode, der strækker tilbage til tiden forud for domstolsreformen, hvilket betyder, at en undersøgelse for perioden fra den 23. januar 2003 til den 1. januar 2007 i givet fald ville kræve en gennemgang af sager og retsbøger fra 82 nu nedlagte retskredse. Domstolsstyrelsen har endvidere anført, at resultatet (omfanget af de relevante oplysninger, der kan tilvejebringes) ikke kan forventes at stå mål med indsatsen (domstolenes ressourceforbrug ved en gennemgang af sagerne).

På den anførte baggrund har Justitsministeriet ikke fra Domstolsstyrelsen modtaget oplysninger om, i hvilket omfang der ved domstolene har været sager, hvor der er givet efterladede erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald. Justitsministeriet har dog fra Domstolsstyrelsen – på grundlag af en høring af landets retspræsidenter – modtaget kopi af en række domme vedrørende erstatningslovens § 26 a.

4.2. Anvendelsen i praksis af erstatningsansvarslovens § 26 a

4.2.1. Generelle bemærkninger

Forbrugerrådet har oplyst, at man ikke har kendskab til, hvordan bestemmelsen har virket i praksis.

Landsorganisationen Forebyg Vold – Hjælp Voldsramte har anført, at foreningens rådgivning ikke har haft henvendelser om godtgørelse til efterladte ved dødsfald.

Advokatrådet og **Danske Advokater** har anført, at bestemmelsen efter organisationernes erfaring fungerer tilfredsstillende og efter hensigten, og at der ikke kan fremføres væsentlige indvendinger mod hverken de i loven opstillede betingelser for at yde godtgørelse eller den måde, hvorpå bestemmelsen er blevet praktiseret indenretligt og udenretligt.

Advokatrådet og Danske Advokater har i den forbindelse anført, at der er afsagt en række by- og landsretsdomme om bestemmelsen, og at der bl.a. på den baggrund ikke er grund til at tro, at bestemmelsen ikke anvendes, når det er relevant. Advokatrådet og Danske Advokater er desuden bekendt med, at der indgår en del udenretlige forlig mellem de berettigede og ansvarsforsikringselskaberne i færdselssager, hvilket efter deres opfattelse viser, at bestemmelsen også anvendes og fungerer uden for domstolssystemet.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der er tilstrækkelig opmærksomhed på bestemmelsen, har Advokatrådet og Danske Advokater oplyst, at der i Foreningen for Erstatning og Forsikring har været afholdt en temadag for advokater om bestemmelsen, hvorfor der også af den grund må antages at være et godt og bredt kendskab til reglen blandt advokater, der beskæftiger sig med dette område. Advokatrådet og Danske Advokater har desuden anført, at domstolene og særligt Erstatningsnævnet i drabsager synes at tage stilling til godtgørelse i medfør af bestemmelsen i næsten alle sager.

Det er også **Erstatningsnævnets** vurdering, at der er opmærksomhed på bestemmelsen, og at den anvendes i praksis.

Nævnet har i den forbindelse anført, at nævnet af egen drift tilkender godtgørelse efter bestemmelsen til efterladte ansøgere, der ikke er repræsenteret ved bistandsadvokat, men som opfylder betingelserne (j.nr. 10-00032-2004). Nævnet har dog også i en sag meddelt afslag på godtgørelse efter bestemmelsen, selv om betingelserne var opfyldt (j.nr. 06-520-00821). Afslaget skyldes imidlertid, at bistandsadvokaten ikke i retten havde nedlagt påstand om – eller taget forbehold for at fremsætte krav om – godtgørelse efter bestemmelsen. En sådan problematik kan ifølge nævnet opstå ved *alle* krav om erstatning og godtgørelse efter offererstatningsloven.

Erstatningsnævnet har endelig oplyst, at nævnet ikke har mulighed for at oplyse, hvor mange sager nævnet har behandlet om godtgørelsesreglen, idet der ikke føres statistik herover. Nævnet kan derfor heller ikke oplyse, i hvor mange sager nævnet har meddelt afslag på godtgørelse efter bestemmelsen.

Forsikring & Pension har – på baggrund af oplysninger indhentet fra en række større forsikringsselskaber – anført, at der især efter Højesterets dom af 27. august 2007, refereret i UfR 2007, s. 2861, er fokus på udbetaling af godtgørelse efter bestemmelsen, og at meget tyder på, at der efter dommen er udbetalt godtgørelser i væsentligt større omfang end tidligere.

Ved dommen tog Højesteret stilling til betingelserne for tilkendelse af godtgørelse i en sag om et færdselsdrab. Skadevolderen blev i straffesagen dømt for overtrædelse af færdselsloven og straffelovens § 241 (uagtsomt manddrab) ved under kørsel i alkoholpåvirket tilstand (promillekørsel) og under tilsidesættelse af væsentlige hensyn til færdselssikkerheden at have på kørt en foranholdnede bil, der brød i brand, hvorved et 2-årigt barn omkom.

Med en bemærkning om, at begrebet grov uagtsomhed i erstatningslovens § 26 a ikke nødvendigvis skal afgrænses på samme måde som begrebet grov uagtsomhed i lovens § 19, stk. 2, nr. 1, fandt Højesteret efter sagens nærmere omstændigheder, at færdselsulykken var forvoldt ved grov uagtsomhed. Under henvisning til, at moderen, faderen og broderen befandt sig i den bil, der blev påkørt af skadevolder, og at de overværede, at deres datter, henholdsvis søster, indebrændte i bilen, fandt Højesteret, at der under disse omstændigheder var påført en sådan særlig følelsesmæssig belastning, at betingelserne for at tilkende af godtgørelse var opfyldt, selv om skadevolder ikke kunne anses at have ført bilen på en særlig hensynsløs måde. Under hensyn til på den ene side, at der havde været tale om en ganske særlig følelsesmæssig belastning, og på den anden side, at skadevolder ikke kunne anses at have ført bilen på en særlig hensynsløs måde, fastsatte Højesteret godtgørelsesbeløbet til 50.000 kr. til hver af de efterladte.

Forsikring & Pension har anført, at Højesterets dom af 27. august 2007 – efter nogle forsikringsselskabers opfattelse – har flyttet grænsen for, hvornår der kan tilkendes godtgørelse efter bestemmelsen. Det var således hidtil den generelle opfattelse i forsikringsbranchen, at skadevolder skulle have foretaget en handling, der ud over grov uagtsomhed tillige kunne karakteriseres som grov hensynsløs, og at bl.a. Østre Landsrets dom af 15. september 2006, refereret i UfR 2006, side 54, understøttede denne opfattelse.

Rigsadvokaten har på baggrund af udtalelser indhentet fra politikredsene og de regionale statsadvokater anført, at anklagemyndigheden kun har begrænsede direkte erfaringer med anvendelsen af bestemmelsen. Af de domme, som Rigsadvokaten har modtaget fra politikredsene og statsadvokaterne, fremgår, at der stort set altid vil være beskikket en bistandsadvokat for de personer, der kan rejse krav efter bestemmelsen, og at det er bistandsadvokaten, som opgør og fremfører erstatningskravet for retten.

4.2.2. Bestemmelsens anvendelsesområde

Erstatningsnævnet har anført, at bestemmelsen efter forarbejderne, retspraksis og nævnets praksis typisk finder anvendelse i tilfælde, hvor dødsfaldet er forvoldt ved overtrædelse af straffelovens § 237 (manddrab), § 246 (vold under særdeles skærpene omstændigheder) og § 252 (forsætlig fareforvoldelse). Erstatningsnævnet har dog også anført et eksempel på tilkendelse af godtgørelse ved et dødsfald, hvor skadevolderen blev dømt for vold efter straffelovens § 244 (j.nr. 07-520-08088).

Forsikring & Pension har anført, at godtgørelse efter bestemmelsen næsten udelukkende udbetales af forsikringsselskaberne i færdselssager, og at meget tyder på, at det oftest sker i de sager, hvor de efterladte bistås af advokat.

De sager, som **Rigsadvokaten** er bekendt med, vedrører manddrab efter straffelovens § 237, vold med døden til følge efter straffelovens § 246 og uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241 i forbindelse med færdselsuheld.

Patientforsikringen har anført, at der i Patientforsikringens praksis ikke er eksempler på tilkendelse af godtgørelse i medfør af bestemmelsen. I tre sager (j.nr. 04-2487, 05-4384 og 07-0204) har der været rejst krav om godtgørelse efter bestemmelsen, men i ingen af tilfældene har betingelserne været opfyldt. Patientforsikringen kan ikke udelukke, at der kan have været flere sager, men de pågældende sager kan i givet fald ikke identificeres.

Patientforsikringen har supplerende anført, at de nævnte tre sager alle er kendetegnet ved, at der er begået fejl i sygehusvæsenet, der har fået fatale konsekvenser, men at fejlene ikke er sket under så krænkende omstændigheder, at bestemmelsens betingelser for godtgørelse kan anses for opfyldt. Det er i den forbindelse Patientforsikringens generelle vurdering, at dødsfald som følge af behandlingsskader stort set aldrig forekommer under omstændigheder, der omfattes af bestemmelsen.

Patientforsikringen har endelig anført, at det forhold, at der i Patientforsikringens praksis ikke findes eksempler på tilkendelse af godtgørelse efter bestemmelsen, ikke skyldes manglende opmærksomhed på bestemmelsen, men derimod det anvendelsesområde, som bestemmelsen har.

Patientforsikringen har i den forbindelse henvist til Højesteretsdom af 4. maj 2009, refereret i UfR 2009, side 2079, der vedrørte en 21-årig mand med testikelkræft, som afgik ved døden efter en tumoroperation. Dødsfaldet blev anerkendt efter lov om patientforsikring, bl.a. som følge af, at sygehuset ikke reagerede hurtigt nok på symptomer på beskadigelse af blodforsyningen til tarmene. Højesteret udtalte, at godtgørelse efter godtgørelsesreglen forudsætter, at dødsfaldet er forvoldt ved forsæt eller grov uagtsomhed under sådanne særlige om-

stændigheder, at det i almindelighed må forventes at påføre de efterladte ekstraordinær lidelse eller krænkelse ud over, hvad dødsfaldet i sig selv påfører nærtstående af sorg og savn. Højesteret fandt, at der ikke i oplysningerne om forløbet under sygehusbehandlingen og de i den forbindelse begåede lægelige fejl var noget grundlag for at anse betingelserne for tilkendelse af godtgørelse efter godtgørelsesreglen for opfyldt.

4.2.3. Personkredsen

Advokatrådet og **Danske Advokater** har anført, at der ikke kan anføres væsentlige indvendinger mod den personkreds, der kan komme i betragtning til godtgørelse efter bestemmelsen.

Forsikring & Pension har anført, at personkredsen i praksis er identisk med forarbejderne til loven, dvs. ægtefælle, samlever, mindreårige børn og forældre til mindreårige børn.

Landsforeningen Hjælp Voldsofre finder, at den afgrænsning af personkredsen, som domstolene har foretaget, forekommer restriktiv, men at der dog er eksempler på, at flere familiemedlemmer tilkendes godtgørelse i samme sag.

Erstatningsnævnet har redegjort for nævnets afgørelser af principiell karakter og har på den baggrund konkluderet, at nævnet har tilkendt godtgørelse efter bestemmelsen til afdødes efterladte ægtefælle eller samlever, mindreårige børn og, hvis afdøde var mindreårig, afdødes forældre. Nævnet har meddelt afslag på godtgørelse efter bestemmelsen til efterladte voksne, udeboende børn (j.nr. 06-520-05550) og efterladte forældre til voksne, udeboende børn (j. nr. 07-520-08394), ligesom nævnet har meddelt afslag på godtgørelse til afdødes to søskende (j.nr. 06-520-04880 og 04881).

Rigsadvokaten har anført, at det sjældent giver anledning til vanskeligheder, at ægtefælle, samlever, mindreårige børn og forældre til mindreårige børn som udgangspunkt bør anses som særligt nærtstående. Derimod har spørgsmålet om, hvorvidt der kan ydes godtgørelse, når der er tale om relationer mellem forældre og voksne børn, givet anledning til overvejelser i flere domme. Udgangspunktet i de fleste domme er – i overensstemmelse med forarbejderne – at der ikke tilkendes godtgørelse til de efterladte i anledning af barnets eller forældrenes død, hvis der er tale om voksne børn, der er flyttet hjemmefra, men der ses dog at være ikke helt få undtagelser fra udgangspunktet.

Rigsadvokaten har i den forbindelse henvist til bl.a. Vestre Landsrets dom af 11. august 2009, refereret i UfR 2009, s. 315, i den såkaldte ”stadiondrabssag” fra Aalborg, hvor afdødes voksne datter blev tilkendt 100.000 kr. i godtgørelse. Rigsadvokaten har endvidere henvist til Østre Landsrets dom af 20. maj 2009 (utrykt), hvor moderen, men ikke faderen og lillebroderen, blev tilkendt godtgørelse i anledning af drabet på en 18-årig søn, der et halvt

år før drabet var flyttet fra moderen og lillebroderen, men fortsat kom i hjemmet flere gange om ugen.

4.2.4. Godtgørelsesniveauet

Advokatrådet og **Danske Advokater** har anført, at godtgørelsesniveauet synes rimeligt, når det generelle godtgørelsesniveau i Danmark tages i betragtning.

Forsikring & Pension har anført, at godtgørelsesniveauet i forsikringsselskabernes praksis ligger på mellem 25.000 - 50.000 kr. Godtgørelsesniveauet er dog højere, hvis de efterladte har overværet ulykken. Er der tale om flere personer, der skal have godtgørelse i samme sag, har Forsikring og Pension anført, at det tyder på, at der i forsikringsselskabernes praksis er et samlet loft på i alt 100.000 kr. pr. sag.

Landsforeningen Hjælp Voldsofre har oplyst, at foreningen kun har kendskab til 6 sager, hvor spørgsmål om godtgørelse efter godtgørelsesreglen har været rejst. Med en enkelt undtagelse har godtgørelsesniveauet ligget omkring det forudsatte beløb på 100.000 kr.

Erstatningsnævnet har oplyst, at nævnet typisk udbetaler 100.000 kr. til efterladte, hvis dødsfaldet er forvoldt ved overtrædelse af straffelovens § 237 (drab). I en del sager har nævnt dog valgt at fravige beløbet i opadgående retning, fordi der har været ekstraordinære omstændigheder i sagen, f.eks. i tilfælde, hvor afdødes barn har overværet drabet.

Erstatningsnævnet har i den forbindelse bl.a. henvist til en afgørelse, hvor et mindreårigt barns far var blevet dræbt og efterfølgende parteret, hvorefter ligdelene blev henkastet forskellige steder i byen. Nævnet lagde vægt på sagens helt ekstraordinære omstændigheder, herunder drabets karakter og den efterfølgende behandling af liget, der måtte anses at have påført de efterlevende særlig lidelse eller krænkelse. Nævnet tilkendte på denne baggrund det mindreårige barn 120.000 kr. i godtgørelse (j.nr. 06-520-04313). Erstatningsnævnet har endvidere henvist til en afgørelse, hvor nævnet tilkendte godtgørelse til tre mindreårige børn, hvis mor var blevet dræbt af sin ekskæreste. Det ene barn blev tilkendt 115.000 kr., da nævnet fandt, at lovens udgangspunkt om en godtgørelse på 100.000 kr. måtte fraviges, fordi barnet fandt sin mor med livsfarlige knivsår siddende i gerningsmandens arme. Barnet fik moderen trukket ud af værelset. Moderen var da stadig i live, og mens datteren sad og holdt hende, blev der ringet efter en ambulance. De to andre børn havde ikke været til stede i forbindelse med drabet og blev hver tilkendt en godtgørelse på 100.000 kr. (j.nr. 1272, 1273 og 1274/2003).

Med hensyn til sager om dødsfald forvoldt ved overtrædelse af straffelovens § 246 (grov vold, der har medført døden) har Erstatningsnævnet oplyst, at godtgørelsesniveauet ligger på mellem 50-85.000 kr. Erstatningsnævnet har endvidere oplyst, at nævnet i en enkelt sag har

tilkendt en efterladt en godtgørelse på 50.000 kr. ved et dødsfald, hvor skadevolderen blev dømt for vold efter straffelovens § 244 (j.nr. 07-520-08088). Erstatningsnævnet mener ikke at have tilkendt godtgørelser på under 50.000 kr.

Erstatningsnævnet har endelig oplyst, at nævnet har udbetalt i alt 10.179.876 kr. i godtgørelse efter godtgørelsesreglen i årene 2003-2008. Nævnet har bemærket, at det lidt ”skæve” tal må tilskrives fejlskrivninger ved indberetning til statistikken i årsberetningerne.

Rigsadvokaten har anført, at godtgørelsesbeløb i sager efter straffelovens § 237 som alt-overvejende hovedregel udmåles til 100.000 kr. Der ses at være enkelte fravigelser, således at højere krav om beløb på 120.000 kr. og 130.000 kr. er imødekommet. Rigsadvokaten har i den forbindelse henvist til Østre Landsrets dom af 5. oktober 2006 (utrykt), hvor afdøde 3-årige datter, der befandt sig i lejligheden, da drabet blev begået, blev tilkendt en godtgørelse på 120.000 kr.

Med hensyn til sager om vold med døden til følge efter straffelovens § 246 er Rigsadvokaten kun bekendt med få afgørelser. Rigsadvokaten har bl.a. henvist til Østre Landsrets dom af 12. juni 2008 (utrykt), hvor datteren til afdøde blev tilkendt en godtgørelse på 50.000 kr. Der blev herved lagt vægt på handlingens karakter og den begrænsede kontakt mellem afdøde og datteren. Rigsadvokaten har endvidere henvist til Østre Landsrets dom af 25. juni 2009, refereret i Tidsskrift for Kriminalret (TfK) 2009, side 753, om overfald på et avisbud i København, hvor moderen blev tilkendt en godtgørelse på 75.000 kr.

Med hensyn til sager om uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241 i færdselssager har Rigsadvokaten anført, at godtgørelsesbeløbene varierer. Rigsadvokaten har i den forbindelse henvist til Retten i Århus’ dom af 25. november 2008, hvor begge forældre til en ung knallertkører, der blev ramt og døde som følge af særlig hensynsløs kørsel i bl.a. spirituspåvirket tilstand, hver blev tilkendt en godtgørelse på 80.000 kr., samt til Retten i Århus’ dom af 29. februar 2008, hvor de mindreårige børn til de afdøde i en anden sag om betydelig hensynsløshed og spirituskørsel hver blev tilkendt en godtgørelse på 50.000 kr.

4.2.5. Eventuelle forslag til ændringer af bestemmelsen

Ingen af høringsparterne har stillet forslag om ændring af godtgørelsesreglen.

Patientforsikringen har dog bemærket, at Patientforsikringen i forbindelse med det lovforberedende arbejde, der lå forud for revisionen af erstatningsansvarsloven i 2001 (lov nr. 463 af 7. juni 2001 om ændring af erstatningsansvarsloven mv.), foreslog, at der – ved en udvidelse af anvendelsesområdet for erstatningsansvarslovens § 14 a – blev indført en godtgørelse til forældre, hvis mindreårige børn afgår ved døden. Forslaget blev imidlertid ikke fulgt i det fremsatte lovforslag.

Patientforsikringen har anført, at det naturligvis er en politisk beslutning, om der skal indføres en form for kompensation til forældre ved tab af mindreårige børn, men at det efter Patientforsikringens opfattelse i givet fald mest hensigtsmæssigt kan gennemføres ved en udvidelse af den personkreds, der er berettiget til overgangsbeløb efter erstatningsansvarslovens § 14 a, frem for ved en ændring af kriterierne for godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26 a.

4.3. Erstatning til efterladte for psykisk skade som følge af et dødsfald

Justitsministeriet har med henblik på at belyse udviklingen i retspraksis vedrørende de efterlattes muligheder for at få erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald anmodet **Domstolsstyrelsen, Rigsadvokaten** og **Patientforsikringen** om oplysninger om, i hvilket omfang der ved domstolene, anklagemyndigheden og Patientforsikringen har været sager, hvor der er givet efterladte erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald.

Som anført under pkt. 4.1. har Justitsministeriet ikke fra **Domstolsstyrelsen** modtaget oplysninger om, i hvilket omfang der ved domstolene har været sager, hvor der er givet efterladte erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald.

Rigsadvokaten har oplyst, at der ikke fra politikredsene eller de regionale statsadvokater er modtaget eksempler på sager, hvor der er tilkendt erstatning til efterladte for psykisk skade som følge af et dødsfald.

Patientforsikringen har oplyst, at spørgsmålet om erstatning til efterladte for psykisk skade som følge af dødsfald især har været rejst i forbindelse med fødselsskadesager. Patientforsikringen har således gennem årene behandlet mange sager, hvor et barn er afgået ved døden i forbindelse med fødslen, og hvor moderen efterfølgende har søgt om erstatning for den psykiske belastning, det har været at miste et barn.

Patientforsikringen har anført, at man ved vurderingen af disse sager tager udgangspunkt i, at det er barnet, der må anses som den umiddelbart skadelidte, hvilket indebærer, at der kun kan ydes erstatning for barnets skade, men ikke moderens afledte psykiske skade. Denne praksis hviler især på Østre Landsrets dom af 1. juni 2004, refereret i Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling 2004, side 1395, hvor landsretten fastslog, at forældrene i en fødselsskadesag ikke havde krav på erstatning til afholdte udgifter til bl.a. psykolog, idet det kun er den direkte skadelidte (barnet), der kan kræve erstatning.

Patientforsikringen har endvidere anført, at der i retspraksis i flere tilfælde er tilkendt erstatning for psykisk skade i tilfælde, hvor den erstatningssøgende selv har været i fare i forbindelse med forløbet. Det er på den baggrund Patientforsikringens vurdering, at moderen i

fødselsskadesager har mulighed for at få erstatning for psykisk skade, hvis hun selv har været i fare i forbindelse med forløbet. Patientforsikringen mener dog ikke at have behandlet sager, hvor denne betingelse har været opfyldt.

Patientforsikringen har endelig anført, at det følger af Højesterets dom af 23. marts 2007, refereret i UfR 2007, side 1562, at der eventuelt vil kunne ydes efterladte erstatning for personskade i form af psykisk skade som følge af dødsfald. I den nævnte dom udtalte Højesteret således, at det ikke kan udelukkes, at der i visse tilfælde kan blive tale om at tilkende erstatning for psykisk skade, eksempelvis i tilfælde, hvor en person overværer, at en nærtstående bliver dræbt ved en ulykke, men at det efter Højesterets opfattelse må være en betingelse, at den pågældende er blevet påført en egentlig psykisk lidelse, som rækker ud over sorg og savn.

Det er Patientforsikringens vurdering, at denne udvidelse af området for erstatning i anledning af efterladtes psykiske skader til efterladte kan anvendes i fødselsskadesager, hvor et barns dødsfald sker under særligt traumatiserende omstændigheder, som forældrene overværer. Der er dog endnu ikke eksempler herpå i Patientforsikringens praksis.

5. Justitsministeriets bemærkninger

5.1. Anvendelsen i praksis af erstatningsansvarslovens § 26 a

5.1.1. Indledning

Det er på baggrund af de modtagne høringssvar Justitsministeriets opfattelse, at der er tilstrækkelig opmærksomhed på bestemmelsen, og at den anvendes i praksis, når det er relevant. Justitsministeriet bemærker i den forbindelse, at Erstatningsnævnet af egen drift tilkender godtgørelse efter bestemmelsen til efterladte ansøgere, som opfylder betingelserne herfor. Derudover fremgår det af sundhedsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 659 af 14. august 2009 fra Folketingets Sundhedsudvalg, at Patientforsikringen – uanset om spørgsmålet rejses af de efterladte – i dødsfaldssager af egen drift vurderer, om betingelserne for at tilkende godtgørelse efter bestemmelsen er opfyldt. For så vidt angår straffesager vil der som anført af Rigsadvokaten typisk blive beskikket en bistandsadvokat for personer, der kan rejse krav efter bestemmelsen, og bistandsadvokaten vil herefter opføre og fremføre kravet for retten.

5.1.2. Bestemmelsens anvendelsesområde

Det er på baggrund af de modtagne høringssvar Justitsministeriets opfattelse, at bestemmelsen som forudsat i forarbejderne *navnlige* anvendes ved dødsfald, der er forvoldt forsætligt, jf. straffelovens § 237 (drab), samt i tilfælde, hvor dødsfaldet er forvoldt under omstændig-

heder, der indebærer en overtrædelse af straffelovens regler om beskyttelse af menneskers liv og legeme, jf. navnlig straffelovens § 246 (grov vold, der har medført døden) eller § 252 (bl.a. fremkaldelse af nærliggende fare for nogens liv eller førlighed).

Erstatningsnævnet har oplyst, at nævnet i et enkelt tilfælde har tilkendt en efterladt godtgørelse ved et dødsfald, hvor skadevolderen var dømt for vold efter straffelovens § 244.

Bestemmelsen er i praksis endvidere anvendt i en række sager om uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241 i forbindelse med færdselsuheld. Som anført af Forsikring & Pension må det antages, at der efter den under pkt. 4.2.1. nævnte højesteretsafgørelse, hvor betingelserne for tilkendelse af godtgørelse fandtes opfyldt, selv om skadevolderen ikke kunne anses at have ført bilen på en særlig hensynsløs måde, udbetales godtgørelser i videre omfang end tidligere.

I den omhandlede sag var de efterladte til stede ved den ulykke, hvor de mistede deres nærtstående. Justitsministeriet kan i tilknytning hertil oplyse, at Højesteret ved dom af 13. januar 2010, refereret i UfR 2010, s. 1062, har taget stilling til tilkendelse af godtgørelse i en anden sag om uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241 i forbindelse med færdselsuheld. Sagen vedrørte en 6-årig dreng, der blev påkørt af en bil og afgik ved døden. Højesteret fandt, at skadevolderen havde udvist grov uagtsomhed, men at forholdet ikke var omfattet af straffelovens § 241, 2. pkt., om særlig hensynsløs kørsel. Både moderen og faderen til den dræbte dreng blev tilkendt en godtgørelse på 50.000 kr., selv om alene moderen havde overværet ulykken.

Med hensyn til Patientforsikringens oplysning om, at der i Patientforsikringens praksis ikke er eksempler på tilkendelse af godtgørelse efter bestemmelsen, bemærkes, at bestemmelsen efter Justitsministeriets opfattelse i princippet kan anvendes, hvis en læge i forbindelse med behandling mv. forvolder en patients død, men at den begåede fejl i praksis formentlig yderst sjældent vil være af en sådan karakter, at betingelserne er opfyldt.

5.1.3. Personkredsen

Det er på baggrund af de modtagne høringssvar Justitsministeriets opfattelse, at der som forudsat i forarbejderne til loven tilkendes godtgørelse til efterladte, der stod den afdøde særlig nær.

Der tilkendes i praksis således godtgørelse efter bestemmelsen til afdødes efterladte ægtefælle eller samlever, mindreårige børn og, hvis afdøde var mindreårig, afdødes forældre.

Hvis der er tale om voksne børn, der er flyttet hjemmefra, tilkendes der i overensstemmelse med lovens forarbejder som udgangspunkt ikke godtgørelse i anledning af barnets eller en af

forældrenes død, medmindre der har været et sådan særligt forhold mellem den pågældende og afdøde, at der må antages at være tale om en tilsvarende særlig følelsesmæssig belastning som følge af dødsfaldet. Der kan ud over den praksis, der er henvist til i høringssvarene, jf. pkt. 4.2.3 ovenfor, herom henvises til Vestre Landsrets dom af 6. august 2008, refereret i UfR 2008, side 2656 V, og Vestre Landsrets dom af 11. august 2009 (utrykt).

For så vidt angår godtgørelse til efterladte søskende følger det af forarbejderne, at også søskende efter omstændigheder kan være omfattet. Dette forudsætter imidlertid, at der har været et sådan særligt forhold mellem den pågældende og afdøde, at der må antages at være tale om en tilsvarende særlig belastning som følge af dødsfaldet. Det beror således på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om betingelserne for godtgørelse til søskende er opfyldt.

Erstatningsnævnet har i en sag meddelt afslag på godtgørelse til afdødes to søskende på henholdsvis 7 og 20 år, hvoraf den yngste boede sammen med afdøde på tidspunktet for drabet, mens den ældste kort forinden var flyttet hjemmefra. Nævnet lagde i den forbindelse vægt på, at der i sagen ikke var oplysninger om, at de to søskende havde et forhold til afdøde, der adskilte sig fra almindelige gode og nære søskendeforhold. Endvidere har Østre Landsret har ved dom af 20. maj 2009, der er omtalt under pkt. 4.2.3, i en sag, hvor afdøde ca. et halvt år før drabet var flyttet fra hjemmefra, men fortsat kom i hjemmet flere gange om ugen, afslået at tilkende godtgørelse til afdødes bror. Højesterets har ved dom af 27. august 2007, der er omtalt under pkt. 4.2.1. ovenfor, tilkendt godtgørelse til afdødes bror. Af landsrettens præmisser i sagen fremgår det, at forældrene og broderen ubestridt stod den afdøde nær. Af Højesterets præmisser fremgår det, at de efterladte ”overværede, at deres datter, henholdsvis søster, indebrændte i bilen”, og Højesteret fandt under disse omstændigheder, at forældrene og broderen blev påført en særlig følelsesmæssig belastning, der kunne begrunde godtgørelse efter godtgørelsesreglen til hver af dem.

5.1.4. Godtgørelsesniveauet

Det er på baggrund af de modtagne høringssvar Justitsministeriets opfattelse, at det godtgørelsesniveau, der er forudsat i forarbejderne til loven, i vidt omfang anvendes i praksis.

I sager om forsætligt drab tilkendes der således som udgangspunkt en godtgørelse på 100.000 kr. til de efterladte, der hver især opfylder betingelserne herfor. Justitsministeriet er ikke bekendt med sager om forsætligt drab, hvor der er tilkendt godtgørelser på under 100.000 kr. I helt ekstraordinære tilfælde tilkendes der en højere godtgørelse. Det drejer sig typisk om sager, hvor de efterladte har været til stede, da ofret blev dræbt.

Hvis dødsfaldet er forvoldt ved grov uagtsomhed, fastsættes godtgørelsen i praksis til et mindre beløb ud fra en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag,

hvor navnlig karakteren af den skadegørende handling tillægges betydning. Den omstændighed, at de efterladte har været til stede, da ofret blev dræbt, medfører typisk, at der tilkendes et højere beløb end i sager, hvor de efterladte ikke har været til stede.

Ved dødsfald forvoldt ved grov uagtsomhed bliver der typisk tilkendt godtgørelse i størrelsesordenen 50-85.000 kr. Forsikring & Pension har dog oplyst, at godtgørelsesniveauet i forsikringsselskabernes praksis ligger på mellem 25.000 - 50.000 kr., men at niveauet er højere, hvis de efterladte har været til stede.

Erstatningsnævnet har oplyst, at nævnet ikke mener at have tilkendt godtgørelser på under 50.000 kr. Justitsministeriet er endvidere ikke bekendt med retsafgørelser, hvor der er tilkendt godtgørelser på under 50.000 kr.

Som anført under pkt. 4.2.4. har Erstatningsnævnet oplyst, at nævnet i årene 2003-2008 har udbetalt i alt knapt 10,2 mio. kr. i godtgørelse efter godtgørelsesreglen. Beløbet på 10,2 kr. kan umiddelbart forekomme lavt, når det sammenholdes med, at det i forarbejderne til loven blev skønnet, at ordningen ville indebære en merudgift for staten på 9-10 millioner kr. årligt. Som anført i bl.a. Justitsministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 10 vedrørende lovforslaget var skønnet over lovforslagets økonomiske konsekvenser imidlertid forbundet med en betydelig usikkerhed, navnlig i relation til antallet af efterladte, der vil blive omfattet af reglen.

På baggrund af de modtagne høringssvar er det Justitsministeriets opfattelse, at den mindre merudgift for staten ikke kan antages at skyldes manglende kendskab til eller anvendelse af godtgørelsesreglen i praksis.

5.1.5. Eventuelle forslag til ændringer af bestemmelsen

Ingen af høringssvarene indeholder forslag til ændring af godtgørelsesreglen.

Patientforsikringen har imidlertid – såfremt der fra politisk side måtte være et ønske om at indføre en form for kompensation til forældre ved tab af mindreårige børn – anført, at det i givet fald bør ske ved en ændring af erstatningsansvarslovens § 14 a om overgangsbeløb, således, at denne bestemmelse kommer til at omfatte forældre, hvis mindreårige barn afgår ved døden.

Justitsministeriet skal hertil bemærke, at overgangsbeløb efter erstatningsansvarslovens § 14 a ydes som en standardiseret kompensation for de forskellige uforudsete og mere eller mindre dokumenterbare udgifter, der som regel vil være forbundet med en ægtefælles eller samlevers død, f.eks. flytteudgifter, udgifter til bistand i hjemmet mv. Hvis afdøde ikke efterlader sig ægtefælle eller samlever, kan overgangsbeløbet tilkendes en anden efterladt person, når særlige omstændigheder taler derfor. Der fremgår af forarbejderne til § 14 a, at beløbet

f.eks. vil kunne udbetales til forældre til større hjemmeboende børn, der bidrog til husholdningen, jf. Folketingstidende 2000-2001, Tillæg A, side 3532.

En udvidelse af den personkreds, der er berettiget til overgangsbeløb, til helt generelt også at omfatte forældre til mindreårige børn, der er afgået ved døden, og som ikke har bidraget økonomisk til husholdningen, vil efter Justitsministeriets opfattelse i realiteten indebære, at der – ud over det område, som erstatningsansvarslovens § 26 a dækker – indføres en godtgørelse for et ikke-økonomisk tab som ”sorg”.

Efter Justitsministeriets opfattelse findes der fortsat ikke grundlag for en sådan grundlæggende ændring af erstatningsansvarslovens § 14 a.

5.2. Erstatning til efterladte for psykisk skade som følge af et dødsfald

De modtagne oplysninger om udviklingen i retspraksis vedrørende efterlattes muligheder for at få erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald stammer fra Patientforsikringen, der har oplyst, at spørgsmålet især har været rejst i forbindelse med fødselsskadesager. Patientforsikringen har i den forbindelse oplyst, at man endnu ikke har tilkendt erstatning for psykisk skade som følge af et dødsfald, jf. pkt. 4.3. ovenfor.

Heller ikke Justitsministeriet er bekendt med domstolsafgørelser, hvor en efterladt er tilkendt erstatning for psykisk skade i forbindelse med, at den efterladte f.eks. har overværet eller er blevet underrettet om, at en nær pårørende er blevet dræbt.

Som anført under pkt. 4.3. ovenfor følger det imidlertid af Højesterets dom af 23. marts 2007, refereret i UfR 2007, s. 1562, at der efter omstændighederne vil kunne tilkendes personskadeerstatning (i form af erstatning for psykisk skade) til andre end direkte skadelidte i tilfælde, hvor den pågældende er blevet påført en egentlig psykisk lidelse, der rækker ud over sorg og savn som følge af f.eks. at have overværet en nærtstående blive dræbt ved en ulykke.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at spørgsmålet om, i hvilket omfang der bør tilkendes erstatning for psykisk skade til efterladte, fortsat bør overlades til retspraksis. Der kan i den forbindelse peges på, at en eventuel lovregulering af mulighederne for at få erstatning for psykisk skade rejser en række vanskelige spørgsmål bl.a. om beviset for årsagssammenhæng mellem dødsfaldet og den psykiske skade og om afgrænsning mellem på den ene side ”sædvanlig” sorg og savn og på den andens side en egentlig psykisk lidelse. Disse spørgsmål er efter Justitsministeriets opfattelse bedst egnet til at blive løst i retspraksis på grundlag af dansk rets almindelige erstatningsregler.

6. Konklusion

Med indførelsen af erstatningsansvarslovens § 26 a blev der skabt mulighed for i særlige tilfælde at tilkende en godtgørelse til efterladte ved dødsfald, der er forvoldt forsætligt eller groft uagtsomt, for lidelse eller krænkelse som følge af en nærtståendes død. Godtgørelsesreglens anvendelsesområde er begrænset til tilfælde, hvor dødsfaldet er sket under sådanne kvalificerende omstændigheder, at der må antages at være tale om en særlig følelsesmæssig belastning for eller krænkelse af de efterladte.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at bestemmelsen har haft den tilsigtede effekt i praksis. Det helt klare udgangspunkt ved forsætligt drab og en række andre grove lovovertrædelser, som medfører ofrets død, er således, at der tilkendes godtgørelse til afdødes nære pårørende, der som udgangspunkt omfatter afdødes efterladte ægtefælle eller samlever, mindreårige børn og, hvis afdøde var mindreårig, afdødes forældre. Den nærmere afgrænsning af reglens anvendelsesområde er overladt til domstolene på grundlag af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag, hvilket Justitsministeriet fortsat finder rigtigst.

Efter Justitsministeriets opfattelse er den afgrænsning af, i hvilke særlige tilfælde der bør tilkendes en godtgørelse for ikke-økonomisk skade ved dødsfald, som et enigt Folketing har fastlagt, samlet set den rigtige. Man bør efter Justitsministeriets opfattelse udvise stor tilbageholdenhed med hensyn til at indføre en generel adgang til økonomisk kompensation i tilfælde, hvor der – i forbindelse med en nær pårørendes død – *ikke* er lidt et økonomisk tab. Der kan i den forbindelse bl.a. peges på, at det er meget svært at fastsætte en passende erstatning for det at føle sorg, herunder fordi en sådan godtgørelse ville kunne opfattes som om, at der sættes en ”pris” på et menneskeliv og/eller den følelsesmæssige belastning ved at miste en nær pårørende.

Med hensyn til spørgsmålet om erstatning for psykisk skade er det på baggrund af Højesterets dom af 23. marts 2007, refereret i UfR 2007, s. 1562, Justitsministeriets opfattelse, at der uden lovændringer vil kunne tilkendes efterladte erstatning for psykisk skade i tilfælde, hvor den pågældende er blevet påført en egentlig psykisk lidelse, der rækker ud over sorg og savn som følge af f.eks. at have overværet en nærtstående blive dræbt ved en ulykke. Det er Justitsministeriets opfattelse, at spørgsmålet om, i hvilket omfang der i det konkrete tilfælde bør tilkendes sådan erstatning, fortsat bør overlades til retspraksis.

Samlet set er det Justitsministeriets opfattelse, at den foretagne lovovervågning ikke giver grundlag for at foretage ændringer i erstatningsansvarslovens § 26 a eller at indføre en bestemmelse om erstatning for psykisk skade til efterladte i forbindelse med dødsfald.